

PIETER DE BUYSSER

HET PUNTJE
VAN DE
TONG

de verteller Enkele maanden geleden was ik uitgenodigd op de universiteit van Mar del Platta. Ik ging er een lezing geven over de Argentijnse schrijfster Letizia Alvares de Toledo. Ik varieer al jaren op die ene en dezelfde lezing, want ik heb het geluk dat er over mijn onderwerp heel weinig te zeggen valt, zo weinig dat het permanent neigt te imploderen. Maar die keer, een half jaar geleden, was bijzonder. Ook al is Mar del Platta al bij al een provinciaal kuststadje, het was daar, in de calle Verde, dat Borges zijn verhaal ‘De bibliotheek van Babel’ schreef. Letizia Alvares de Toledo dankt haar roem aan dit verhaal van Borges. In ‘De bibliotheek van Babel’ beschrijft Borges een bibliotheek die bestaat uit een oneindig aantal zeshoekige galerijen. Deze bibliotheek bevat alle boeken die geschreven zijn of ooit geschreven zullen worden en ze kan daarmee antwoord geven op alle basismysterieën van de mensheid. Het bevat alle geschiedenissen, alle wetten, alle berekeningen, alle voorspellingen en alle daarop denkbare variaties.

Ik legde dit daar in Mar del Platta uit aan mijn publiek dat bestond uit collega’s die zich net als ik verwonderd recht hielden op de rand van de irrelevantie.

Ik liet hun een schematische voorstelling zien van de bibliotheek van

Borges die de eigenschappen van het heelal heeft, en dan vertelde ik dat Borges op het eind van dit magistraal gecomponeerd metafysisch construct in één duizelingwekkende voetnoot zijn hele werk als een zandkasteel laat instorten. In één futiel fatale noot laat hij Letizia Alvares de Toledo opmerken dat het niet nodig is om deze in de ruimte uitbreidende bibliotheek voor te stellen. Er is iets beknopter mogelijk dan het nochtans al erg bondige verhaal van Borges.

Ik citeerde de voetnoot van Letizia Alvares waarin ze aantoont dat het werk dat Borges zonet verricht heeft overbodig is. Strikt gesproken volstaat één enkel boek.

‘Omdat ieder vast lichaam een opeenstapeling is van een oneindig aantal vlakken, zou men de middelste bladzijde van dat boek kunnen opensnijden, en opnieuw kan men deze bladzijden openen; de onvoorstelbare middenpagina zou geen achterkant hebben.’

Op dat moment zijgt een man op de tweede rij neer. Ik ga nog even voort en zeg hoe opmerkelijk het is dat Borges, de mannelijke schrijver, een ruimte bedenkt die aan expansie doet, die steeds verder een ongekende, steeds grotere ruimte penetreert, en dat Letizia Alvares de Toledo, de vrouwelijke schrijfster, een inwaartse beweging maakt, steeds dieper in een oneindig lichaam. Maar de man op de tweede rij snakt naar adem. Ik stop. De mensen rondom buigen zich over hem. Er ontstaat een lichte paniek. Men probeert hem te helpen. Ik begrijp dat mijn lezing voorbij is.

De ziekenwagen arriveert. De verpleger zegt: klaplong. Zijn long is geïmplodeerd, vacuüm gezogen. Zelfs enkele ribben gekneusd. Ik kniel naast de man, merk dat een mooie vrouw zijn hand vasthoudt. De man kijkt me in de ogen en zegt: ‘Dank u voor alles.’

Ik zeg: ‘Wat heb ik dan gedaan dat u me bedankt?’

Hij zegt: ‘Niet u, Letizia Alvares de Toledo.’

‘Je maakt een grap,’ zeg ik.

‘Zie ik eruit alsof ik nu grappen maak?’

‘Nee, sorry,’ zeg ik.

‘Maar je moet helemaal geen sorry zeggen.’

‘Sorry, dat is waar. Maar je hebt zoveel pijn...’

De verpleger onderbreekt, zegt dat hij de man eerst naar het ziekenhuis moet brengen, maar dat het wel goed zal komen. Wanneer hij op de brancard wordt weggerold, staat de vrouw die zijn hand vasthield naast mij. ‘Ik wil met u spreken.’

‘Geen probleem,’ zeg ik, ‘ik denk dat ik hier wel klaar ben.’ Ik neem mijn spullen en loop met haar naar buiten.

De koele avondwind doet me deugd.

‘Ik ben Grace,’ zeg ze, ‘Grace Verra. Ik vind het heel boeiend wat u vertelt, ik ben zelf gepassioneerd door Letizia Alvares de Toledo.’ Ik kan mijn oren niet geloven, een mooie jonge vrouw, uit België, hier in Argentinië, die net

als ik redelijk begeistert is door een amper bekend randfiguur uit de wereldliteratuur.

‘Bent u werkelijk voor mijn lezing gekomen?’

‘Ik ben al enkele weken in Mar del Platta,’ zegt ze.

‘Mijn vader is eigenaar van een van de grootste rederijen ter wereld, Jean-Jacques Verra.’

‘Verra, natuurlijk. Ik zie de letters zo voor me, geschilderd in geel en blauw op containers.’

‘Tja, hij heeft er duizenden, en een vloot van twaalf containerschepen. Maar hij heeft nog één andere boot,’ zegt ze, ‘de Amare, die gebruikt wordt voor wetenschappelijke experimenten, en die nu hier ligt, in Mar del Platta.’ Ze zegt dat het jammer is dat ik mijn lezing niet heb kunnen afmaken, maar het voordeel is dat de nacht nog jong is. ‘En misschien kan ik u wel uitnodigen... op de boot?’

Ik ben verbaasd. ‘Ja,’ zeg ik, maar ik voeg er meteen aan toe dat ik eerst even mijn vrouw wil teksten. Zo heb ik Grace meteen meegegeven dat er avonturen zijn waarvoor ik niet beschikbaar ben. Tot mijn opluchting reageert ze volstrekt onbevangen.

Wanneer we bij de kade aankomen, is het donker, toch merk ik al snel in de verte een ziekenwagen, de lichten gedoofd, ter hoogte van het enige grote schip. We komen dichterbij, ik herken dezelfde ziekenwagen die zonet de man uit het publiek heeft weggebracht.

Ik zie zwaarbewapende mannen op het dek van het schip wandelen, enkelen

hebben postgevat op de kade naast de loopbrug. Grace zegt dat ik me geen zorgen moet maken: ‘Veiligheidsoverwegingen, je weet nooit vandaag de dag.’ Ik zeg: ‘Maar waarom heeft een wetenschapsschip zoveel bescherming nodig?’

‘Dat zal Raymond u zo meteen duidelijk maken.’

Tot mijn verbazing komt de man die zonet uit mijn publiek is afgevoerd van de loopplank naar me toe. ‘Welkom aan boord,’ zegt hij.

Ik volg de man het schip op, door een kleine stalen deur, een trap af, tot in een donkere salon waar hij me een glas aanbiedt. Ik ben alleen met hem, het spijt me dat Grace ons niet vergezelt. Hij sluit de deur. ‘Aangename kennismaking, mijn excuses voor deze ongebruikelijke manier van uitnodigen, maar er is geen andere weg: ik ben Raymond White, privédetective. Ik ben ingehuurd door de vader van Grace. Ik moest haar zoeken voor hem.’

Ik zeg: ‘Het lijkt me dat je haar gevonden hebt.’

‘We hebben mekaar gevonden, ja.’ Hij glimlacht. ‘Dat mag je wel zeggen.’

‘En weet haar vader dat ook al?’

‘Grace en ik hebben onszelf inmiddels een andere opdracht gegeven, en daar zijn we nu net mee begonnen.’

De voetstappen die ik op het dek hoorde, verdwijnen en in plaats daarvan begint de motor van het schip te grommen als een lome beer. Het schip trilt.

‘Varen we weg?’

Raymond geeft geen antwoord. ‘Jean-Jacques Verra,’ zegt hij, ‘de vader van Grace, financiert dit schip met geld uit Saoedi-Arabië. Dit schip boordevol hightech gebruikt hij voor geo-engineering experimenten. Hij is een onverbeterlijke vooruitgangsoptimist.’

‘Wat doet hij dan zoal?’ vraag ik.

‘Vorige maand bemestte dit schip de oceaan voor Patagonia met ijzersulfaat, over honderden kilometers, dat stimuleert de groei van plankton zodanig dat het plankton de CO2-

uitstoot in de lucht vermindert. Op deze manier herstelt dit schip de ozon in de lucht. Hij redt het klimaat, en toch mag iedereen olie blijven gebruiken.

Iedereen blij: Saoedi-Arabië blij, de papa blij, de visjes blij.’

‘Dat is prachtig,’ zeg ik.

‘Dat is het niet,’ zegt hij.

‘Onder de vlag van vooruitgang, technologie en wetenschap houdt dit schip de industrieën die de aarde uitputten op koers. Waaronder het moederbedrijf van Jean-Jacques Verra. Dankzij deze ingreep hoeft hij het roer niet om te gooien, kan hij voortgaan de grondstoffen van deze ene planeet te plunderen. En voor iedere studie die de schadelijke neveneffecten van deze geavanceerde technologie aantoont, koopt hij vijf studies die de resultaten van die ene studie in twijfel trekken.’

‘Wat kunnen jij en ik daaraan doen? Zo gaat dat.’

‘Wij hebben dit schip gekaapt.’

‘Wat zeg je?’

‘Dat Grace en ik deze boot in beslag hebben genomen. En op dit moment zijn jij, Grace en ik nog de enigen op het schip. Al onze helpers zijn enkele minuten geleden van boord gegaan. Jij gaat met ons mee.’

‘Je hebt mij gevangengenomen?’

‘Laat ik het een wat kordate uitnodiging noemen.’

‘Wat ben je van plan?’

‘Niet meer en niet minder dan dit regime tot een einde brengen. Geen gemorrel in de marge meer met van die ouderwetse revoluties op pleinen en in straten. Nee. Deze keer gaan we het subtieler en fundamenteeler aanpakken.’

‘Dat benieuwt mij. En waarmee ga je het oude regime vervangen?’

Raymond lacht en zegt: ‘Jij zal dat als eerste weten.’

Ik zeg: ‘Maar waarom ik?’

‘Omdat jij door je kennis van Alvares de Toledo de beweging naar binnen kent, en door je kennis van Borges de beweging naar buiten.’

Ik kijk hem bezorgd aan: ‘U hecht belachelijk veel belang aan de literatuurwetenschap.’

‘Als je nog andere redenen wil dan mag je die zelf verzinnen. We willen dat je voor ons gaat getuigen, in planetaria over de hele wereld.’

Als snel ontdek ik dat we inderdaad alleen op het schip zijn. Raymond White, privédetective, Grace Verra, de dochter van Jean-Jacques Verra, en

ik. Het duurt een halve nacht op het gestaag voortvarende schip vooraleer ze me vertellen dat we koers zetten richting Chinese Zee.

Twee weken later sta ik om drie uur in de ochtend op het dek. De sterren schitteren aan de hemel zoals nergens anders. Ze zijn even vreemd als vertrouwd. Ik realiseer me dat deze lichten nog zullen stralen wanneer de laatste vreugde en het laatste verdriet is uitgedoofd.

Ik zie dat Grace in de stuurcabine aan het roer staat. Dat verbaast me niet. Ook al is het schip uitgerust met de meest geavanceerde navigatietechnologie, Grace stuurt graag enkel op de stand van de sterren. In deze heldere nacht is navigeren makkelijk. We varen in rechte lijn, nu al dagen, op de plaats die bij zeevaarders bekend staat als absoluut te mijden. Hier vind je de grootste draaikolken ter wereld. In een omgeving van 100 kilometer rondom is geen ander schip meer te bekennen. We varen kalm maar beslist naar het middelpunt, het centrum van het centrum. Draaikolken met een omtrek van 135 km zijn hier geen uitzondering, dat is 5 keer groter dan de grootste ondergrondse deeltjesversneller in Genève. Deze locatie is bekend in mythes en legendes als de eerste en laatste plaats voor de dromen van zovele zeevaarders, avonturiers en ontdekkingsreizigers. We varen recht op het brandpunt af. De sterren boven ons blijven onbewogen. Er is geen zeemeeuw meer in de buurt. Wanneer ik me omdraai zie ik Raymond die naast Grace aan het stuurwiel is komen staan. Ze wuiven dat ik moet komen. Het is zover. Ik loop tot aan de reling vooraan. Ik voel – voor misschien de laatste keer – spatten zout water op mijn huid, en ik ga. Ik

wandel het schip binnen. Grace en Raymond wachten me op. Het schip vaart vanaf nu op automatische piloot. We betreden samen de binnenste bunker van het schip. Hier is het laboratorium. Ik ga op mijn plaats staan. Leg mijn hoofd in de leren riemen, gespen van ijzer en dierenhuid. Raymond snoert me vast. Armen, benen, ik kan niets meer bewegen behalve mijn hoofd. Althans voorlopig. Nu gaan Raymond en Grace naar hun plaats. Ze binden elkaar en zichzelf vast op hun plaatsen. Daar staan we, gekneveld. We wachten. We merken hoe het schip steeds heviger schommelt en haast kantelt, dit duurt slechts enkele minuten, het neemt toe, tot de boot naar nog maar naar één kant helt, en blijft hellen, al snel merken we dat het schommelen is gestopt en is overgegaan in één gelijke strakke draaiing. Raymond weet dat dit het moment is om op de knop naast zijn hand te drukken.

TIEN: er is geen weg terug, we gaan naar het middelpunt.

NEGEN: een mechanisme trekt de riemen strakker, de draaiende beweging van het schip versnelt.

ACHT: een met leder beklede ijzeren boog klapt uit en omklemt mijn hoofd. Ik kan niet meer bewegen. De computer van de deeltjesversneller hier voor mijn neus in het midden van het laboratorium start op.

ZEVEN: de apparatuur voor de verstrengeling van de quantumdeeltjes start op, het is het model van de universiteit van Delft, maar dan op mensenmaat, deeltje A is verstrengeld met deeltje B, door één eigenschap toe te voegen aan deeltje A krijgt omwille van de verstrengeling deeltje B alle identiek

dezelfde eigenschappen als deeltje A. Deeltje A reist, verhuist, verplaatst zich dus naar deeltje B, deze verstrengeling gebeurt instant en sneller dan het licht.

ZES: de draaikolk waarin we zijn terechtgekomen is vijf keer groter dan die deeltjesversneller die de kleinste quantumdeeltjes weet te splijten, vermenigvuldig deze met de snelheid van de deeltjesversneller aan boord...

VIJF: mijn bloed, mijn longen, mijn ingewanden worden door de centrifugale kracht naar de linkerkant van mijn lichaam gedrukt.

VIJER: de draaisnelheid van het schip maal de snelheid van de deeltjesversneller aan boord zullen zo meteen Grace, Raymond en mij in quantumdeeltjes ontbinden.

DRIE: mijn mond zal worden opgetrokken door een beugel, mijn tong zal worden gegrepen, de quantumdeeltjes van Grace en Raymond zullen als eigenschap worden gehecht aan een quantumdeeltje in dit toestel dat op zijn beurt verstrengeld is met een deeltje van mijn tong, daar zullen zij opnieuw verschijnen in een universum dat ontspringt aan een snaar in het puntje van mijn tong.

TWEE: ik hoor verschrikkelijk veel kabaal van ijzer dat breekt en scheurt, de draaiing van de boot wordt ondraaglijk.

EÉN: laat het gebeuren, nu.

Een paar dagen later word ik wakker. De riemen zijn gelost. De plaatsen waar Raymond en Grace stonden zijn afgedekt door cocons van

hitteschilden. Ik ken de procedure en weet dat ik die nooit mag openen. Ik haal adem. Alles lijkt volgens plan te hebben gewerkt.

Ik maak me vrij, draai het sas open, verlaat het laboratorium. Ik ga het dek op. Het schip heeft afgezien, een stuk van de bovenste boeg is afgebroken, maar het heeft, net als de computers en de navigatiesystemen, zijn werk gedaan. De zee is kalm.

Ik zie een kustlijn.

Niet veel later vaart een schip van de Chinese zeepolitie naast mij. Ze enteren het schip met het gemak als waarmee kinderen hun brooddoos openen.

Ik zou u nu kunnen uitleggen hoe ik dagenlang door de douane van Hongkong werd vastgehouden. Ik zou u nu kunnen vertellen over de huilbui waarin Jean-Jacques Verra uitbarstte, na de zoveelste nacht aan de hotelbar waarin ik hem opnieuw probeerde uit te leggen wat er gebeurd was, een uitleg die niet van een leien dakje liep gezien mijn tong sindsdien onderhevig lijkt aan een andere zwaartekracht. Ik zou u kunnen vertellen hoe ik in het vliegtuig tijdens de landing in Brussel terug van Hong Kong per ongeluk op mijn tong beet, hoe ik daardoor dagen in paniek was dat ik de hele missie teniet had gedaan. Ik zou nu kunnen uitweiden over de methode van de quantumverstregeling waarmee Raymond en Grace in

mijn tong zijn terecht gekomen, ik zou kunnen ingaan op hoe de snarentherorie noodzakelijkerwijze leidt tot de theorie van een multiversum met een oneindig aantal Big Bangs, zoals een schuimbad van bellen, met universa die met elkaar verstrengeld zijn, in 11 dimensies...maar het is tijd. Het is tijd om u de vruchten te delen van onze missie.

(de verteller komt op, spreekt live, beeld: grijs, krakjes, testbeeld...)

We hebben te lang de verkeerde vraag gesteld. Waar Kepler en co trachtten de wereld in kaart te brengen, hebben we een ander soort kaart nodig. Mijn excuses voor mijn spraakgebrek, u weet welke oneindigheid mijn tong doorboord heeft.

Maar ik heb mijn hulpstuk bij me: dit dames en heren is mijn machina caelestis.

In samenwerking met ingenieurs, wetenschappers, ontwerpers en kunstenaars is dit instrument ontworpen. Het is opgebouwd uit technieken die al lang gekend zijn, alleen zijn ze nu op een andere manier samengesteld.

Het wist of elimeneert de bestaande kennis niet. Aan die ouderwetse tabula rasa praktijken doet ze niet mee. Het bestaande wordt opgenomen en geïntegreerd in een groter geheel. Niets wordt gewist.

Hiermee dames en heren, ga ik nu contact maken met Raymond en Grace, die zich op dit moment in het puntje van mijn tong bevinden. U herinnert

zich dat ze me zeiden dat ik moest getuigen van hun missie.

Dames en heren, met dank aan het planetarium, ocad, de veiligheidsdienst, het centrum voor nucleaire controle, frontex, europol en de dienst illegale immigratie, ga ik nu voor u, rechtstreeks een verbinding maken.

Raymond, Grace, wij zijn er klaar voor.

Gedaan met dat gemorrel met revoluties op straten en pleinen.

Zoals Einstein zei: 'Een idee kan niet echt goed zijn als de verwezenlijking ervan niet eerst volstrekt uitgesloten lijkt.'

Of zoals een oude Europeaan ooit zei: 'Iedere grote politieke gebeurtenis begon als utopie en eindigde als realiteit.'

En dan gaan we nu live contact maken met Raymond en Grace.

Een kwestie van nog even de gammastralen af te stellen op de juiste verhouding neutrino's en kosmische achtergrondstraling, het komt goed.

Zij zijn in het puntje van m'n tong. Het multiversum is in alles, en alles is in het multiversum, dus bevindt het puntje van m'n tong zich in het multiversum, maar bevindt ook het gehele multiversum zich in het puntje van m'n tong. Dat heeft aanzienlijke gevolgen. Vandaar deze fundamentele kosmologische spraakoefening.

(er gebeurt niets)

Ja hallo zeg het maar, het is aan jullie...

(we horen gekraak, we zien ruis)

Niemand heeft beloofd dat dit makkelijk zou zijn. Afstand nemen van oude denkwijzen, toegang zoeken tot een nieuwe voorstelling van de wereld, vroeger sprak men bij een historische paradigma verschuiving: het wereldbeeld kantelt. Wel zelfs daar kan vandaag geen sprake meer van zijn. Omdat hier en nu de notie wereldbeeld verpulvert.

Wrldbeelddd.

(lange pauze)

En dan gaan we nu over naar onze live verslaggeving... Als alles goed gaat...

(testbeeld)

Hallo Grace, hallo Raymond, wij zijn klaar, opgesteld in het planetarium.
Hoor je mij?

We moeten enkele fundamentele perceptiemoeilijkheden overwinnen.

Grace? Raymond? Het is aan jullie nu...

(er gebeurt niets)

Een beetje geduld...

Er zijn herten in een bos in Duitsland die na zoveel generaties nog steeds niet over de grens tussen Oost- en West-Duitsland gaan, uit vrees voor de shock.

(gekraak, ruis)

De verbinding zal zometeen wel tot stand komen.

Deze machnia caelestis beschermt me tegen de druk van de aarde, de tweeslachtigheid, de valsheid, de dubbele bodem.

‘Op de plaats van de waarheid kan niet worden gesproken.’

De totem roept ons op naar de waarheid te gaan, maar het taboe verbiedt ons het te betreden. Toch is de uitspraak en de gedachte dat de waarheid niet

bestaat in tegenspraak met zichzelf. De uitspraak: ‘de waarheid bestaat niet,’ steunt op een absolute waarheidsclaim die ze zelf onderuithaalt. Onze kans, de kans van de waarheid, ligt net in de onzekerheid.

Hallo Grace, hallo Raymond?

(we horen onbestemd gekraak)

Alvast tijdens de repetities werkte het. Het heeft te maken met de magnetische veldconstante, geloof me, het werkt. Het is uiteindelijk eenvoudig en onbegrijpelijk als het groeien van de bomen.

Maar het mag nu wel eens lukken hier...

(er beweegt eindelijk iets in het beeld)

Raymond?

Grace?

Je moet je camera naar buiten draaien. Ja, ik heb beeld. Maar ik weet niet wat ik zie.

Zijn jullie daar?

(terug naar voiceover)

raymond Ja.

de verteller Wie spreekt er?

raymond Raymond.

de verteller Is Grace bij jou?

raymond Ik heb je volgende week al gezegd dat daar niet zo eenvoudig op geantwoord zal geweest zijn.

de verteller Er klopt iets niet met je tijden...

raymond Dat kan ik ook van die van jou zeggen.

de verteller Wat is er mis met verleden heden toekomst?

raymond Ik heb je dat binnen honderd jaar al proberen uitleggen, en dat was toen ook al tevergeefs.

de verteller Gaat het goed met jullie?

grace We hebben van hieruit een enigzins ander perspectief op goed en kwaad, heb je misschien een andere vraag?

de verteller Waar zijn jullie nu?

grace – 3.000.000.000 ten noord-oosten van de 750.000.000.000ste atoom in je neutron, in het puntje van je tong, in je mond, in je hoofd dat op dit moment in het planetarium is. Zal ik eens wuiven?

de verteller Ja!

Akkoord dames en heren, ik begrijp dat dit onbegrijpelijk is, maar de wetenschappelijke consensus vandaag is net dat wie meent met de actuele wetten van ons verstand de quantummechanica te begrijpen, ze alvast niet heeft begrepen.

U ziet deze courgette. Onze hersenen hebben een gewicht en een vorm min of meer gelijk aan deze courgette. Met dit minuscuul orgaan zijn we niettemin in staat geweest wetten en hemellichamen te ontdekken die geldig zijn van voor de mens bestond, zelfs van voor de aarde bestond. Al de miljarden lichtjaren van alle sterrenstelsels, zwarte gaten en oneindige

uitdeiningen worden berekend en begrepen door een eerder lullig orgaan als dit.

De mens en zijn hersenen zijn maar 2 miljoen jaar geleden ontstaan. Dat is niets als je denkt aan de 4,6 miljard jaar dat de aarde al bestaat, en nog minder als je denkt aan de 13,8 miljard jaar sinds de Big Bang. Onze hersenen zijn dus infantiel.

Terzijde, geniet u gerust van dit perspectief, het is het enige waarin het menselijke brein nog onschuldig en kinderlijk is.

Op dit moment wordt de uiterste grens van het waarneembare heelal geschat op 50 miljard lichtjaar. Eén lichtjaar is 10 biljoen km. Met onze hersenen die slechts een 80-tal jaar in leven zijn en de grootte van een courgette hebben, willen we dus inzicht krijgen in al deze tijd en al deze ruimte. Hier ziet u het verste beeld in de ruimte dat tot op dit moment is genomen. En dan heb ik het enkel over het universum waarin u en ik op dit moment rondlopen. Het zijn een dergelijk stel courgettes die dat voor ons berekend hebben. Hier ziet u het verste beeld in de ruimte dat er tot nog toe ooit genomen is: een beeld van 13,8 miljard jaar geleden, dit is de nagloed van de Big Bang, of de babyfoto van de kosmos Microwave background radiation. Het oudste licht ooit. 13,8 miljard jaar oud. Hoe komt het dat een infantiel, minuscuul menselijk orgaan dit heeft kunnen ontdekken? Dit tart alle logica, alle voorstellingsvermogen.

Want we blijven hulpeloze onwetende atoompjes die in deze ongeken-
de hemelen dwarrelen.

(we horen een geluid als van een bericht dat binnenkomt)

Grace?

Wil je iets zeggen?

(we horen het geluid opnieuw, maar langer)

Ze nodigt u uit dames en heren, om nu te denken aan een ervaring uit je kindertijd – iets dat je je duidelijk herinnert, het moment dat je speelde aan een riviertje, of je eerste fietstocht, toen je onder een boom in slaap viel, kies een moment dat je nog helder kan zien, voelen, en misschien zelfs ruiken, alsof je er echt was. Probeer zo precies mogelijk je terug voor de geest te halen wat je rook, hoe het voelde, wat je precies zag. Jij, die hier nu bent, in deze stoel in het planetarium, met het lichaam dat je nu bent, hier en nu aanwezig: jij was daar niet. Geen enkel atoom in je huidige lichaam was daar toen bij. Iedere cel in je lichaam is sindsdien veranderd. Materie zwerft rond en komt een tijdje samen om ‘jou’ samen te stellen. Wat je dan nu ook mag zijn, je bent niet gemaakt van het stof waaruit je toen bestond. Geen enkel atoom, geen enkel stofje, geen enkel stukje vel, niets materieels van je

lichaam nu was daar toen. En toch ben jij nog altijd dezelfde persoon met dezelfde herinnering uit dat moment uit je kindertijd.

Wie ben jij dan? Waaruit besta je dan? De stof van dromen waarvan Shakespeare zei dat wij gemaakt zijn, is misschien veel meer dan stof, veel meer dan dromen en veel meer dan wij alleen.

Grace?

grace Ja.

de verteller Hoe gaat het ?

grace Gaan heb ik lang niet meer gedaan. Maar ik heb het hier uitstekend naar mijn zin.

de verteller Ik moet je de groeten doen van je vader. Grace?

grace Ik ben er nog. Hoe gaat het met hem?

de verteller Niet goed. Hij woont op een kleine zeilboot, alleen met zijn hond.

grace Papa!

de verteller Hij wordt door schuldgevoel verteerd. En de slag dat jij en Raymond verliefd zijn geworden heeft hij nog altijd niet verteerd. Hij blijft zich opgelicht voelen.

grace Nog altijd?

de verteller Hij mist je. Hij ziet in dat hij je nooit had moeten laten opsporen door een detective, maar met je had moeten praten.

grace We hadden genoeg gepraat.

de verteller Je hebt hem door je stille vertrek wel doen nadenken.

grace Zie je, wat met woorden niet ging, lukte wel door deze daad.

de verteller Hij is op de dool nu. Zijn hele imperium, zijn technologische uitvindingen, zijn kapitalen: alles is ingestort. Hij heeft al zijn schepen verkocht. Zijn idealen, zijn waarden, zijn criteria, alles is onderuit gehaald.

Hij weet niet meer waar hij nog op kan hopen, wat hij nog kan geloven, of wat of wie hij nog zou kunnen liefhebben.

Zijn hele wezen ronkte van een achterhaalde maar helaas nog altijd heersende kosmologie. Wat voor hem idealen en hogere waarden waren, zijn al lang een nachtmerrie voor de planeet aarde. Hij was nochtans de kwaadste niet, een genereuze ondernemer, optimistisch, ambitieus, filantropisch... Hij steunde de bioboeren.

grace We zijn hier niet je tong in gedraaid om nog eens van die debatjes te voeren over bioproducten, alternatieve stadstuintjes links en rechts, ludiek activisme en het kwaad van het kapitaal. Het is tijd om al dat soort goed bedoeld maar tevergeefs gespartel eindelijk eens elementair en grootschalig verder te helpen. Al eeuwen werd het leven geleefd volgens hetzelfde denkschema, dezelfde grammatica, hetzelfde wereldbeeld, hetzelfde idee van realisme en pragmatiek. Het is tijd om een aanzienlijke stap hoger en dieper te gaan.

raymond Schatje, hoog en diep zijn nu net twee dimensies waarin we niet te veel meer gaan bricoleren.

de verteller Om de aard van onze werkelijkheid te begrijpen kunnen we twee richtingen ingaan: inwaarts, in het microscopische, moleculaire en in de quantum wereld van materie en energie. De andere richting is naar

buiten, in de grote orde van ruimte en tijd die alle sterren, materie, antimaterie en kosmische straling behelst. Deze twee richtingen lijken tegengesteld, niettemin zijn ze intiem verbonden.

Een van de grootste vragen waar de hedendaagse natuurkundigen voor staan, is de vraag naar een theorie die de bewegingen van de hemellichamen en de objecten op aarde beschrijft.

En een theorie die de wetten van de quantum-deeltjes of de allerkleinste elementen beschrijft. Tot voor kort kwamen die twee namelijk niet overeen. Tot grote frustratie van de hedendaagse wetenschap was er geen eenmakende theorie, of zoals Stephen Hawking het noemt, een theorie van alles.

Een theorie die alle krachten beschrijft die in het universum aan het werk zijn. Deze unificatietheorie was lange tijd de Graal die gezocht werd, ze zou de fundamentele theorieën uit de natuurkunde verenigen: de elementaire deeltjes die bewegen volgens de wetten van de quantumfysica, en de fundamentele natuurkrachten die bewegen volgens de wetten van de algemene relativiteitstheorie of de klassieke natuurkunde.

Nu is er één theorie de meest serieuze kandidaat voor deze theorie van alles, de snaartheorie.

De snaartheorie vertrekt van de vraag: wat zijn de ondeelbare, onveranderlijke bestanddelen die de wereld rondom ons maken. Stel je een ding voor, en je wil weten waar dat van gemaakt is, je gaat erin en je komt eerst atomen tegen,

daarin bevinden zich elektronen, daarin zitten neutronen en protonen, en ook daarin zitten nog kleinere deeltjes of quarks. En daarin zit een dansende vezel energie, het lijkt op een trillende snaar. Het zijn deze snaren die de verschillende deeltjes produceren waaruit onze wereld is gemaakt. En hier is de unificatie: alle materie en alle natuurkrachten zijn van het zelfde gemaakt, van deze snaren. Alles wat is, rijst op uit het trillen van deze snaren. Nu werkt deze theorie enkel in een universum met maar liefst elf dimensies.

Er moeten dus meerdere dimensies bijkomen, wij kennen al hoogte, diepte, en breedte, en de wiskunde biedt ons nog eens een lijst van 500 kandidaten voor andere dimensies, elk met andere fysieke eigenschappen. Het gevolg hiervan is dat er niet alleen andere dimensies zijn, ook het bestaan van andere universums moet hierdoor worden verondersteld. Deze ene unificerende snaartheorie, impliceert dus dat er een multiversum is in plaats van een universum. Wat wij de Big Bang noemen, is slechts één uitspatting in een bad vol eindeloos veel, steeds verder uitdijnende heelallen. Al deze universums zijn met elkaar verstrengeld.

(we horen het geluid van een bericht dat binnenkomt)

Raymond?

Ja, Raymond?

Of ik het wat krijg uitgelegd?

Ik doe mijn best.

raymond Er is nochtans niets bijzonder eens je hier bent. Een quantummechanische staat is de som, de superpositie van meerdere mogelijkheden. Grace en ik zijn in de andere mogelijkheden terechtgekomen. Zie je deze protoplanetaire schijf hier?

de verteller Nee.

raymond Inderdaad, ze is er nog niet. Grace en ik werken eraan. Zodra ze er is breng ik haar in combinatie met een kleine emissienevel in een moleculaire wolk, en daarmee ga ik deze protoplanetaire schijf op elf punten vastknopen aan telkens de elfde dimensie van elf snaren in het puntje van je tong. En vanaf dan is het aan jou.

de verteller Waarom elf?

raymond Omdat de hypothese luidt dat in de elfde dimensie van de snaar het oneindig aantal universums ontspringt.

grace En als je een volstrekt onwetenschappelijke reden wil: elf is de stap voorbij de tien geboden, elf is de overschrijding, de transgressie, en tegelijk is het een stap verwijderd van het volmaakte getal twaalf: de elf breekt op twee fronten uit een gesloten systeem. Maar dat is dus een louter poëtische, mythische reden om voor de elf te kiezen.

de verteller Dat mag. Geen tabula rasa, het oude wordt geïntegreerd in het nieuwe.

raymond Ik zal mijn best doen om de knoop zachtjes aan te trekken, niet te hard aan te spannen.

de verteller Dat is heel vriendelijk van je.

Au.

Fabel 11:

Er zijn miljarden en miljarden planeten. Op de planeet die we hier zien, wonen moleculaire eenheden die je ‘mens’ zou kunnen noemen. Hij zoekt geliefdes, sticht soms zelfs gezinnen en gaat zich verenigen in wat hij ‘een volk’ noemt. Deze moleculaire eenheid mens heeft de neiging om aan groepsvorming te doen. De ene groep sluit dan de andere uit in de hoop zo

de kans op overleven te vergroten. Op deze planeet is het woord kosmopoliet een scheldwoord geworden.

Fabel 10:

Twee douaniers, van elk land één, staan samen aan een lijn in hun hoofd. Veel mensen willen die lijn in hun hoofd oversteken. Maar degene op wiens papieren niet de juiste letters staan gedrukt, mogen niet. Niet oversteken is onrechtvaardig voor de mensen in het land aan de ene kant van de lijn, wel oversteken is onrechtvaardig voor de mensen in het land aan de andere kant van de lijn. Wat te doen? De wanhoop klimt tot buiten de atmosfeer. Het is nu wachten tot de eerste douanier met zijn wanhoop mee klimt, en vandaaruit een ongeziene lijn tekent, in elf dimensies.

Fabel 9:

Er was eens een land waarin men kon houden van de grens, als van een mooie, klare lijn.

Fabel 8:

Als een grens die breekt, zo brak de ochtend in het laboratorium van Grace, een jonge schrijfster. Ze was net klaar met haar hoofdstuk over Letizia Alvares de Toledo. Ze schreef:

‘Wij kunnen de kosmos alleen maar verkennen vanuit de mogelijkheden die de planeet aarde ons biedt. Op de planeet aarde loopt de mens rond, en die

heeft hersenen om na te denken, te speculeren en meet- en kijkinstrumenten te bouwen.’

Maar de mens kan niet buiten zichzelf denken. Ze stond op, liep naar het raam. Op de vensterbank lag een meteoriet, een steen van voor de mens op aarde was. Ze stak hem in haar mond en ze zei:

Fabel 7:

Vanaf nu staat in mijn tong gegrift: de naam van de boom die groeit buiten het menselijke denken.

Fabel 6:

Raymond White, een niet onverdienstelijke privédetective, ontdekte op een dag dat hij zelf medeplichtig was aan een misdaad op planetaire schaal. Het primaat van de lineaire geschiedenis, het enige verklarende verhaal van de oorsprong: dat was de reusachtige collectieve fout waaraan hij zich mee schuldig had gemaakt. Hij was slechts een pion in een allesbepalend verhaal dat zowel kosmologen, psychologen en politicologen gijzelt: dat van de detective die de oorspronkelijke gebeurtenissen aan het licht brengt en zo de toekomst voorspelt. Tijdens zijn laatste opdracht werd hij verliefd op de mooie Grace. Ook al was haar vader zijn opdrachtgever, hij verdroeg het verraad niet meer, leverde zijn badge in, en speculeerde over een nog ongezien geometrisch figuur van tijdslijnen. Niet veel later brak hij door een list op een

schip binnen in het puntje van mijn tong. En vandaaruit liet hij me spreken, elf fabels.

Fabel 5:

Toen Raymond en Grace voor het eerst kusten, klommen ze samen, in haar mond, in de boom die groeit buiten het menselijke denken.

Fabel 4:

Jean-Jacques Verra was een succesvol ondernemer. Op een dag verdeelde hij zijn bedrijf onder zijn medewerkers en stopte met het gebruik van fossiele brandstoffen.

Fabel 3:

Fabel 3 is de fabel van de stilte, van de liefde voor het onvermogen.

Fabel 2:

Het gebeurde in het planetarium, dat we, met het gemak van in takken klimmende kinderen, de oude, gebeten appel van de kennis, terug in de boom hingen. En we plantten onder deze sterrenhemel, in deze hemel op aarde, een heel nieuw bos.

Fabel 1:

Later, als ik oud en verrimpeld ben, dan hoop ik dat ik kan zeggen: ik heb de onmetelijke kleinheid van de mens gezien, en ik heb de onmetelijke grootheid van de mens gezien, in de twee richtingen, tegelijk.

Het puntje van de tong ging in première op
6 mei 2017 in het planetarium van Brussel i.h.k.v. het
KunstenfestivaldesArts.

Tekst, regie & spel / texte, mise en scène & jeu / text, direction &
performance:

Pieter De Buysser

Scenografie / scénographie / scenography: Herman Sorgeloos

Full dome video: Elias Heuninck

Dramaturgie / dramaturgy: Esther Severi

Geluid / son / sound: Yoerik Roevens

www.robin.brussels

Coproductie / coproduction: KunstenfestivaldesArts (BE), Kaaitheter (BE), Stiftung
Deutsches Technikmuseum (DE), Théâtre Nanterre-Amandiers (FR), Archa Theatre
(CZ). Met de steun van / avec le soutien de / with the support of: de Vlaamse
Gemeenschap, VGC, PARS, le Ministère français de la Culture et de la
Communication & Het Vlaams Fonds voor de Letteren. Dank aan / remerciements /
thanks to: Laboratorium & Herculeslab KASK / School of Arts van de HoGent, Kurt
Vanhoutte (Universiteit Antwerpen) Sophie D’Hoore & Sarah Vanagt.

Pieter De Buysser (1972) is schrijver, film- en theatermaker. Hij studeerde filosofie in Antwerpen en Parijs. Zijn theaterwerk is een regelmatige gast op internationale festivals en geniet kritische bijval in binnen- en buitenland. Hij publiceerde een roman, theater, essays en scenario's. Hij schrijft, speelt en regisseert theater en film.

www.pieterdebuysser.com

* Deze teksten verschenen in de reeks van De Nieuwe Toneelbibliotheek